

Genişletilmiş Özet

Giriş

Küresel olarak, her yıl 6 milyon ölüm tütüne atfedilmektedir. Sigaraya ek olarak, nargile içimi özellikle lise ve üniversite öğrencileri arasında daha popüler hale gelmiştir. Son yıllarda nargile, küresel tütün salgını ve önemli bir halk sağlığı sorunu olarak tanımlanmaktadır. Gençler, özellikle üniversite öğrencileri arasında bir salgın olan nargile, tüm dünyada ve Türkiye’de hızla popüler hale gelmektedir. Üniversite öğrencileri arasında nargile ile ilgili birçok yanlış algı vardır. Gençlerin çoğu nargileyi tütün ürünü olarak görmemekte ve nargilenin sağlık üzerinde herhangi bir zararlı etkisi olmadığını düşünmektedir. Birçok çalışma, öğrencilerin nargileyi sigaradan daha az zararlı buldukları sonucuna varmıştır. Bu da öğrencilerin nargile hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve nargilenin yeni bir tütün ürünü olarak pazarlandığını ve ciddi bir halk sağlığı sorununa neden olabileceğini kanıtlamaktadır. Küresel tütün salgını ve önemli bir halk sağlığı sorunu olan nargile içiminin azaltılmasında hemşirelerin önemli bir rolü vardır. Bir sağlık eğitimcisi ve danışmanı olan hemşirelerin, üniversite öğrencilerinin yaşam tarzı davranışlarını değerlendirme, sağlıklı yaşam tarzı davranışlarını belirleyerek bu davranışları sağlıklı yaşam tarzı davranışlarıyla değiştirmelerini desteklemeleri önemlidir. Literatür taramasında, Sivas ilinde üniversite öğrencileri arasında nargile kullanım profillerine ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu noktadan hareketle; bu çalışmada, Sivas ilindeki üniversite öğrencilerinin nargile içme profillerinin ve nargilenin sağlığa olan etkileri konusundaki algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Tanımlayıcı tipte olan araştırma, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi merkez kampüste yer alan tüm fakülte ve yüksekokullarda uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini Sivas Cumhuriyet Üniversitesi merkez kampüste lisans ve ön lisansta birinci öğretimde okuyan tüm fakülte ve yüksekokul öğrencileri (28972) oluşturmuştur. Evrenin bilindiği formül kullanılarak yapılan hesaplama göre toplam 625 öğrenci örnekleme alınmıştır. Örnekleme yöntemi olarak tabakalı rastgele örnekleme yöntemi kullanılmış ve her bir okul bir tabaka olarak kabul edilmiştir. Her bir tabakadan örnekleme alınacak öğrencilerin sayısı, o okullarda yer alan toplam öğrenci sayısına göre orantılı olarak belirlenmiştir. Her bir okuldan alınacak örnekleme sayısı kadar öğrenciye ise; okuldan alınacak toplam öğrenci sayısı, o okulun toplam sınıf sayısına bölünerek her sınıftan orantılı olarak ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından literatür taranarak oluşturulmuş Kişisel Bilgi Formu ve Çakmak ve Çınar (2014) tarafından geliştirilip geçerlilik ve güvenilirliği yapılmış olan Nargilenin Sağlığa Etkileri Algı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, 15 maddeden oluşan 5’li likert tipi ölçektir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 15, maksimum puan 75’tir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,93 olarak bulunmuştur. Puanın yüksek olması nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algının iyi olduğunu göstermektedir. Araştırmanın verileri 5 Şubat-5 Mayıs 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 22.00 İstatistik programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesi için ortalama, sayı ve yüzdeler, Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis-H testleri, ki kare testi, Student t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA), öğrencilerin nargile içme durumları için risk faktörlerinin belirlenmesinde Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi, $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırma yapılmadan önce, etik kurul onayı ve araştırmanın yapılacağı kurumdan yazılı izin alınmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin %96,3’ü 18-25 yaş arasında ve yaş ortalaması $21,25 \pm 2,16$ yıl olup, %50,6’sı erkek, %81,8’inin geliri giderine denktir. Öğrencilerin %32,2’sinin nargile içtiği, %65,2’sinin erkek olduğu, nargile içen öğrencilerin %80,5’inin 11-19 yaş arasında ilk kez nargile içmeye başladığı, %74,6’sını nargile içmeye arkadaş çevresinin yönlendirdiği, öğrencilerin %32,1’inin nargilenin zararsız ya da sigaradan daha az zararlı olduğunu düşündüğü, %35,5’inin nargilenin bağımlılık yapmadığını ve %7,8’inin nargilenin hastalık bulaştırmadığını düşündüğü belirlenmiştir. Nargile kullanımının erkek öğrencilerde (%41,5), ekonomik durumunu gelir giderden fazla olarak tanımlayan öğrencilerde (%43,8) ve öğrenci evinde kalan öğrencilerde (%51,5) daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Sigara içen öğrencilerin %60,1’inin nargile içtiği, sigara içme ile nargile içme arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Lojistik regresyon analizine göre, öğrencilerin halen sigara içiyor olmalarının nargile içme olasılığını (odds oranını) 3,053 kat artırdığı (%95 GA: 1,119-8,333) saptanmıştır. Nargilenin bulaşıcı hastalık yapması konusundaki düşüncelerinde bir birimlik algı artışı öğrencilerin nargile içme olasılığını %75 [(1-0,250)*100] düşürmektedir.

Tartışma

Çalışmaya katılan öğrencilerin %32,2’sinin nargile içtiği, nargile içenlerin %65,2’sinin erkek ve %34,8’inin kız öğrenci olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %86,4’ü nargilenin zararlı olduğunu, %38,1’i sigaradan daha zararlı olduğunu, %40,5’i bağımlılık yaptığını, %72,5’i hastalığı iletmediğini ve % 72,3’ü sigara ve nargile riskleri hakkında bilgi aldıklarını bildirmiştir. Üniversite öğrencilerine yönelik yürütölen diğer çalışmalarda da çalışma bulgularıyla paralel olarak öğrencilerin nargile içmeyi sigara içmeye nazaran daha az zararlı buldukları ortaya çıkmıştır. Çalışma ve literatür bulguları, toplumda nargilenin sigaradan daha az zararlı bir madde olarak kabul gördüğünü ortaya koymaktadır. Toplumdaki bu algının, sigara içenlerin nargile içme alışkanlığına doğru bir geçiş yapmasına ve dolayısıyla gelecekte nargile içme oranlarının artmasına yol açabileceği düşünölebilir.

Çalışmada öğrenci evinde kalan (%51,5) ve ekonomik durumunu yüksek olarak tanımlayan öğrencilerin (%43,8) nargile içme sıklığı anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Ekonomik durum yükseldikçe nargile içme sıklığının artmasının, öğrencilerin nargilenin ücretini

daha rahat karşılayabilmeleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Nargile kullanımının yaygınlaşmasında, kafelerde arkadaşlarla beraber içilmesi ve bu anlamda sosyal bir aktivite olması önemli bir risk faktörüdür. Ayrıca öğrenci evlerinde kalan öğrencilerin aile birlikteliğinden uzaklaşmasının, çevre ve arkadaş etkenlerinin nargile içme sıklığı üzerinde belirleyici olduğu söylenebilir.

Çalışmada öğrencilerin Nargilenin Sağlığa Etkileri Algı Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamasının $60,83 \pm 9,96$ (Min:22; Max:75) olduğu saptanmıştır. Bu sonuç öğrencilerin nargilenin sağlığa etkileri ile ilgili algılarının yükseğe yakın düzeyde olduğunu göstermektedir. Çalışma bulguları, diğer çalışmaların bulgularına benzerdir. Çalışmaya katılan öğrencilerin nargilenin sağlığa etkilerine yönelik algılarının yükseğe yakın düzeyde olmasında, öğrencilerin büyük çoğunluğunun nargile ve sigaranın zararları hakkında daha önce bilgi almış olmalarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada nargilenin sağlığa zararlı olduğunu düşünen öğrencilerin ($61,88 \pm 9,36$), zararsız olduğunu düşünen ($51,48 \pm 10,94$) ve zararı konusunda bilgisi olmayan öğrencilere ($57,62 \pm 10,32$) göre Nargilenin Sağlığa Etkileri Algı puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Nargilenin bağımlılık yaptığını düşünen öğrencilerin, nargilenin bağımlılık yapmadığını düşünen ve bu konuda bilgisi olmayan öğrencilere göre Nargilenin Sağlığa Etkileri Algı puanlarının da daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatür ve çalışma bulguları öğrencilerin algılarının davranışları üzerinde etkili olduğunu, nargileyi zararlı bir alışkanlık ve bağımlılık yapıcı bir madde olarak düşünen öğrencilerin sağlık üzerindeki etki algılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.